

SOMALİ PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü
2026

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ.....	7
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	15
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	24
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	29

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı

Somali Federal Hükümeti, ticaret ve yatırım için Şeffaf ve rekabetçi bir ortam oluŐturmaya çalışmaktadır. Ülke Şu anda, düzenleyici çerçeve politikalarını geliştirmek ve küresel ekonomiye entegre olmak için kalkınma ortakları ve özel sektör tarafından desteklenen önemli ekonomik reformlardan geçmektedir.

Ticaret rejimi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (MoCI) tarafından yönetilmektedir. İlgili Bakanlık, Somali'nin Ticaret Rejimini Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Afrika Kıtası Serbest Ticaret Bölgesi (AfCFTA) ve Doğu Afrika Topluluğu (EAC) standartlarıyla uyumlu hale getirmek için aktif olarak çalışmaktadır.

- İthalat Rejimi: Tüm ithalatçıların MoCI'ye kayıtlı olması ve geçerli bir Vergi Mükellefi Kimlik Numarasına (TIN) sahip olması gerekmektedir. Düzenlemeye tabi mallar için "ilgili bakanlıklardan" (örneğin, ilaçlar için Sağlık Bakanlığından) özel izinlerin alınması gerekmektedir.
- İhracat Rejimi: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, Ulusal İhracat TeŐvik Stratejisi temelinde, özellikle balıkçılık, hayvancılık, tarım ve madencilik alanlarında yerel ihracatın artırılmasına öncelik vermektedir. İhracatta ihracat lisanslarının alınması gerekmekte olup, Hükümet, yerel üretici firmaların Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ülke pazarlarına (BAE, Suudi Arabistan, Umman, Kuveyt, Katar), diğer Müslüman ülke pazarlarına (Mısır, Türkiye, Endonezya ve Malezya), AB ve diğer batı ülke pazarlarına ve Doğu Afrika (EAC), Güney ve Doğu Asya (Çin, Hindistan, Japonya, Güney Kore) ülke pazarları gibi potansiyel uluslararası pazarlara ulaŐmalarına yardımcı olmak için kolaylaŐtırıcı hizmetler sunmaktadır.

Gümrük Vergileri

Somali'nin gümrük vergilendirme sistemi, ülkenin ekonomik ve ticaret politikalarına göre ŐekillenmiŐtir. Gümrük vergileri, genellikle ithalatı düzenlemek, yerli üretimi korumak ve devletin gelir kaynaklarını artırmak amacıyla uygulanmaktadır.

Gümrük vergisi oranları, ithal edilen malların türüne ve sınıfına göre genellikle %0 ile %25 arasında değişmektedir. Ancak bu oranlar bazı mallar için daha yüksek ya da düşük olabilmektedir. Özellikle lüks tüketim malları ve ithal edilen bazı gıda ürünleri için yüksek gümrük vergileri uygulanmaktadır. Yerli üretimi korumak amacıyla, bazı hammaddelere veya yerli üretimi artırmaya yönelik mallara daha düşük vergiler uygulanabilmektedir. Ülkenin altyapı geliştirme ve sanayileŐme ihtiyacı göz önünde bulundurularak, sanayi ve inşaat malzemeleri genellikle daha düşük gümrük vergilerine tabi tutulmaktadır.

Gümrük vergileri dışında, ithalat işlemleri sırasında çeşitli harçlar ve ücretler de uygulanabilmektedir. Bunlar:

- İthalatçılar için gümrük beyanname ücretleri,
- İthal edilen malların kalite kontrolü ve güvenlik denetimlerinden alınan izleme ve denetim ücretleri,
- Bazı ürünlerde ek çevre vergileri veya sağlık güvenliği harçları gibi ek ücretler alınabilmektedir.

Bazı ürünler, iç ekonomik yapıyı korumak amacıyla ithal edilmeden önce belirli kısıtlamalara veya özel vergilendirmelere tabi tutulmaktadır.

- Yerli tarım ürünlerini korumak için, bazı tarım ürünlerine uygulanan vergiler,
- Lüks tüketim mallarına ve içki, sigara gibi ürünlere uygulanan yüksek vergiler,
- Doğal kaynaklardan elde edilen bazı ürünler, özellikle stratejik öneme sahip olanlar, ithalat sırasında daha fazla düzenlemeye tabi olabilmektedir.

İthalatı gerçekleştiren şirketlerin, gümrük beyanname hazırlamaları gerekmektedir. Gümrük beyanname, ithalatçının ithal ettiği ürünlerin değerini, miktarını ve menşe ülkesini belirtmektedir. Beyanname, gümrük idaresine onaylanması için sunulmakta, gümrük vergileri ödendikten sonra mallar serbest bırakılmaktadır.

Gümrük idaresince, malların ülkenin sağlık, güvenlik ve kalite standartlarına uygun olup olmadığını belirlemek için kontrol edilen ürünler, gümrük tarife cetveline göre sınıflandırılmakta ve tarifelere uygun şekilde vergilendirme yapılmaktadır.

İç Vergiler ve Oranları

Somali'de Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi ve Gümrük departmanlarını denetlemektedir. Vergi sistemi, kademeli ve yatırımcıları destekleyici biçimde tasarlanmıştır.

Vergi Türü	Oran	Detayları
Kurumlar Vergisi (CIT)	%0 – %30	Kademeli oranlar: daha düşük gelir dilimleri için muafiyetler geçerlidir.
Satış Vergisi (Mal ve Hizmetler)	%5	Mal ve hizmet satışına uygulanan standart oran
Kişisel Gelir Vergisi	%0 – %15	Aylık gelire göre kademeli oranlar
Özel/ÖTV	%3 – %35	Tütün gibi belirli mallara uygulanmakta
Gümrük Vergileri	Değişik Oranlar	Harmonize Sistem (HS) kodlarına ve mal değerine göre değişmekte.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Standartlar ve Kalite Kontrol Yasası kapsamında faaliyet gösteren Somali Standartlar Bürosu (SoBS), kalite güvencesi konusunda tek ulusal otoritedir.

- Zorunlu Standartlar: SoBS, Somali vatandaşlarını korumak için gıda, kimyasallar ve inşaat malzemeleri de dahil olmak üzere kritik sektörler için ulusal standartlar geliştirmekte ve uygulamaktadır.

- Uyumlaştırma: Hükümet, yerel ürünlerin küresel olarak rekabet edebilmesini sağlamak için giderek daha fazla ISO ve Codex Alimentarius standartlarını benimsemektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Test, Muayene ve Sertifikasyon uygulamalarında, güvenlik ve kaliteyi sağlamak için Somali'ye giren veya çıkan tüm mallar için uyum zorunluluğu bulunmaktadır.

- Muayeneler: SoBS, limanlar, havaalanları ve sınırlar dahil olmak üzere ülkenin tüm giriş noktalarında fiziksel muayeneler yapmaktadır.
- Sertifikasyon: SoBS, Somali Kalite İşareti'nin tek sağlayıcısıdır. Ayrıca, kalite yönetimi için ISO 9001 ve gıda ürünleri için Helal Ürün Sertifikası gibi uluslararası sertifikaları da tanımaktadır.
- Test: SoBS, hayvancılık ve tarım ürünleri için daha hızlı ve yerinde test yapılmasını sağlamak amacıyla ulusal kalite kontrol referans laboratuvarlarını genişletmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

2023 tarihli Standartlar Bürosu (Ürün Etiketleme) Yönetmeliği uyarınca, tüm paketlenmiş ürünlerde aşağıdaki kurallara uyulmalıdır:

- Dil: Etiketler ideal olarak Somalice, Arapça veya İngilizce olmalıdır.
- Gerekli Bilgiler: Ürün adı, net ağırlık/hacim, ürün içerik bilgileri, üretici bilgileri, menşe ülke ve üretim ve son kullanma tarihleri yer almalıdır.
- Uyarılar: Sağlık uyarıları ve alerji riskleri açıkça görünür ve okunabilir olmalıdır.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikengel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Somali'de fikri ve sınai mülkiyet hakları (FSMH), özellikle markalar, patentler, ticari tasarımlar, coğrafi işaretler, telif hakları ve ticari sırlar gibi unsurların korunmasını amaçlamaktadır. Fikri ve sınai mülkiyet hakları başvuruları, belirli belgeler ve prosedürler gerektirmekte olup, Fikri Mülkiyet Ofisi, bu hakların tescil edilmesini ve korunmasını sağlamaktadır.

Somali'deki fikri mülkiyet haklarıyla ilgili düzenlemeler genellikle Somali Fikri Mülkiyet Ofisi (Somali Intellectual Property Office-SIPO) tarafından yürütülmektedir. Bu ofis, çeşitli türdeki mülkiyet haklarının başvurularını almakta, tescil işlemlerini yönetmekte ve bu hakların ihlali durumunda yasal düzenlemeleri uygulamaktadır.

Başvuruları alan SIPO, fikri mülkiyet haklarının tescil edilmesini, korunmasını ve denetlenmesini sağlamaktadır.

Patentler: Yeni buluşlar ve inovasyonlar için sağlanan haklardır. Patent, buluş sahibine, ürününü belirli bir süreyle yalnızca kendisinin üretmesi, satması veya kullanması hakkını verir.

Markalar: Bir işletmenin ticari adı, logosu veya ürünleri için kullandığı tanımlayıcı işaretlerdir. Marka tescili ile işletmelerin diğer işletmelerden ayırt edilmeleri mümkün olmaktadır.

Ticari Tasarımlar: Ürünlerin dış görünüşünü koruyan tasarımlar, belirli estetik özellikler içermektedir. Bu tasarımlar tescillenerek, başkalarının bu tasarımları kopyalamaları engellenmektedir.

Coğrafi İşaretler: Ürünlerin belirli bir bölgeye ait olduğunu gösteren işaretlerdir. Ürünlerin kökenlerinin bilinmesini ve belirli kalite standartlarının korunmasını sağlamaktadır.

Telif Hakları: Edebiyat, sanat, müzik ve diğer yaratıcı eserlerin korunması için verilen haklardır. Telif hakkı, bir eserin üreticisinin eserini kontrol etmesine ve izin alınmadan kullanılmamasına olanak tanır.

Ticari Sırlar: İşletmelerin, ürünlerine ait formülleri, üretim süreçlerini veya müşteri bilgileri gibi özel ve gizli bilgileri koruma altına alan haklardır.

Somali Fikri Mülkiyet Ofisi'nin Görevleri:

- Patent, marka, ticari tasarım ve diğer fikri mülkiyet başvurularını kabul etmek
- Başvuruların kabul edilmesi durumunda, ilgili fikri mülkiyet haklarını tescil etmek
- Fikri mülkiyet haklarının ihlali durumunda, hukuki düzenlemelere başvurmak ve bu hakları korumak adına önlem almak
- Kamuoyu ve işletmeler için fikri mülkiyet hakları konusunda eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlemek

Patent Başvurusu için Belgeler:

- Başvuru Formu: Patent başvurusu yapmak için ilgili formun doldurulması gerekir.
- Buluşun Açıklaması: Başvurulan buluşun ne olduğu ve nasıl çalıştığı hakkında ayrıntılı bir açıklama yapılmalıdır.
- Çizimler ve Teknik Bilgiler: Buluşun nasıl çalıştığını göstermek için gerekli çizimler ve teknik bilgiler sağlanmalıdır.
- Buluşun Yeniliği: Buluşun yeni olduğunu ve daha önce yapılmamış bir şey olduğunu belirten bilgiler.

Marka Başvurusu için Belgeler:

- Başvuru Formu: Marka başvurusu için gerekli formun doldurulması gerekmektedir.
- Marka Taslağı: Markanın tam olarak nasıl görüldüğünü veya kullanılacağını gösteren örnekler, başvuruya eklenmelidir.
- Markanın Sınıflandırılması: Markanın hangi ticari sınıfa girdiğini gösteren sınıflandırma yapılmalıdır.
- Başvurana ait Bilgileri: Marka başvurusunu yapan kişi veya şirketin adı, adresi ve iletişim bilgilerini içermektedir.

Ticari Tasarım Başvurusu için Belgeler:

- Tasarım Görselleri: Tasarımın detaylı görselleri ve estetik özelliklerini gösteren çizimleri içermeli,
- Başvuru Formu: Tasarım tescili için başvuru formu ve gerekli açıklamalar.

Telif Hakkı Başvurusu için Belgeler:

- Eserin Kopyası: Telif hakkı başvurusu yapılacak eserin kopyası.
- Başvuru Formu: Telif hakkı başvurusu için gerekli form.
- Eserin Yazarına ait Bilgileri: Eserin yaratıcılarının adı ve iletişim bilgileri.

Coğrafi İşaret Başvurusu için Belgeler:

- Başvuru Formu: Coğrafi işaret başvurusu için gerekli form.
- Ürünün Coğrafi Kökeni: Ürünün belirli bir bölgeye ait olduğunu kanıtlayan belgeler.
- Kalite ve Karakteristikler: Ürünün kalite ve karakteristik özelliklerini anlatan açıklamalar.

Başvuru Süreci:

1. Başvuru Yapma: İlgili başvuru formu doldurulup, gerekli belgelerle birlikte Somali Fikri Mülkiyet Ofisi'ne başvurulur.
2. Başvuru İncelemesi: Başvuru alındıktan sonra, ilgili ofis başvuruyu inceler ve başvurunun gerekli kriterlere uygun olup olmadığını denetler.
3. Yayımlama: Başvurunun onaylanırsa, başvuru resmi olarak ilan edilir.

4. Tescil ve Hakların Korunması: Başvurunun onaylanmasını müteakip ilgili fikri mülkiyet hakkı tescil edilir ve hak sahibine resmen verilir.

SIPO'nun Sağladığı Hizmetler:

- Danışmanlık: Fikri mülkiyet başvurularına dair bilgi ve destek sağlamak.
- Eğitim ve Seminerler: Fikri mülkiyet hakları konusunda farkındalık yaratmak için çeşitli eğitim programları düzenlemek.
- Hukuki Yardım: Fikri mülkiyet haklarının ihlali durumunda hukuki yardımlar sağlamak.

Somali'de fikri mülkiyet haklarının ihlali, ciddi yasal sonuçlar doğurabilmektedir. Fikri mülkiyet hakları ihlal edildiğinde, Somali Fikri Mülkiyet Ofisine veya yargıya başvurulabilir. Somali, fikri mülkiyet haklarının korunması ve ihlallerin önlenmesinde uluslararası uygulamalar çerçevesinde hareket etmektedir.

Dağıtım Kanalları

Somali'de doğrudan ve dolaylı iki farklı dağıtım kanalı söz konusudur.

Doğrudan Dağıtım Kanalları: Üreticilerin veya ithalatçıların ürünlerini son kullanıcıya doğrudan sattığı kanallardır. Bu tür bir dağıtım kanalı, aracılara ortadan kaldırarak maliyetleri düşürme ve ürün üzerinde daha fazla kontrol sağlama avantajı sunmaktadır.

Somali'de doğrudan dağıtım kanalları genellikle şu şekildedir:

- Perakendeciler: Üreticiler, ürünlerini doğrudan perakende mağazalarına veya marketlere satarak ürünleri son kullanıcıya ulaştırmakta.
- E-Ticaret: şehir merkezlerinde gelişim göstermektedir.
- Satış Temsilcileri ve Distribütörler: Birçok şirket, sahada çalışan satış temsilcileri veya distribütörler aracılığıyla doğrudan ürünlerini dağıtabilmektedir.

Dolaylı Dağıtım Kanalları: Üreticilerin ürünlerini birden fazla aracından geçirek son kullanıcıya ulaştırdığı kanallardır. Bu tür dağıtım kanalları, daha geniş bir pazara ulaşmayı ve yerel distribütörlerle iş birliği yapmayı sağlar.

Somali'de dolaylı dağıtım kanalları şu şekildedir:

- Toptancılar: Üreticiler, büyük toptancılarla anlaşarak ürünlerini toptancılara ulaştırırlar. Toptancılar aracılığıyla da ürünler perakendecilere veya diğer dağıtım noktalarına aktarılmaktadır.
- Dağıtım Acenteleri: Bazı büyük markalar, özellikle ithalatçı veya yabancı firmalar, distribütörler aracılığıyla ürünlerini Somali pazarına sunmaktadırlar.
- Lojistik Şirketleri ve Nakliye: Özellikle büyük ve hacimli ürünlerin taşınması için Somali'de etkili bir lojistik sistemi gerekmektedir.

Somali'deki Dağıtım Kanalları İçerisinde Yer Alan Başlıca Altyapılar

Liman İşletmesi ve Deniz Taşımacılığı: Somali, geniş bir kıyı şeridine sahip olduğu için, deniz yolu taşımacılığı ülkenin dağıtım kanallarında önemli bir yere sahiptir. Mogadişu, Berbera, Bossaso ve Kismayo gibi limanlar Somali'nin dış ticaretinde önemli rol oynamaktadır.

- Mogadişu Limanı: Somali'nin başkenti Mogadişu, ülkenin en yoğun limanıdır ve büyük bir ithalat merkezi olarak işlev görmektedir. Buradan, ürünler ülke içindeki diğer bölgelere aktarılmaktadır.
- Berbera Limanı: Somaliland bölgesindeki Berbera limanı, özellikle Kuzey Somali için önemli bir dağıtım merkezidir. Etiyopya üzerinden ticareti şekillendirmektedir.
- Bossaso Limanı: Puntland bölgesinde yer alan Bossaso limanı da bölgedeki önemli bir ticaret kapısıdır.
- Kismayo Limanı: Jubaland bölgesinde bulunan liman, tarım ürünleri ve balıkçılık açısından önemlidir.

Karayolu Taşımacılığı: Somali'nin iç bölgelerine dağıtımda karayolları oldukça önemlidir. Karayolu taşımacılığında başkent Mogadişu ile Somaliland'ın başkenti Hargeysa arasındaki karayolu ülke içindeki ticaret için en önemli ulaşım yollarından biridir. Bossaso, Garowe, Kismayo gibi şehirler arasında da önemli kara yolları bulunmaktadır.

Demiryolu ve Hava Taşımacılığı: Somali'de demir yolu altyapısı zayıf olsa da hava taşımacılığı, özellikle yüksek değerli veya acil teslimatlar için kullanılmaktadır. Mogadişu ve Hargeysa'daki havaalanları hem ülke içine hem de uluslararası ticarete hizmet vermektedir.

Yerel Pazarlama ve Satış Kanalları: Somali'de büyük perakende zincirleri ve süpermarketler, ürünlerin son kullanıcıya ulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, küçük perakendeciler ve bakkallar da yerel düzeyde çok yaygındır. Somali'de, özellikle büyük şehirlerde, ürünlerin toptan satışlarının yapıldığı pazarlar ile açık hava pazarları oldukça yaygındır. Toptancılar, küçük işletmelere ve bireylere büyük miktarda ürün satarak, malların geniş bir kitleye ulaşmasını sağlarlar. Yerli ve yabancı markalar, ürünlerini dağıtabilmek için distribütörler ile anlaşma yapmaktadırlar. Distribütörler, genellikle ürünleri büyük miktarlarda alırlar ve yerel pazarda uygun bir şekilde dağıtımını yaparlar.

Somali'deki dağıtım kanalları içerisinde bazı zorluklar söz konusudur:

- Yetersiz karayolu ve demiryolu altyapısı özellikle kırsal bölgelere dağıtım yapmayı zorlaştırmaktadır.
- Bazı bölgelerde güvenlik endişeleri, ürünlerin taşınmasını ve dağıtımını zorlaştırmakta, özellikle iç bölgelerde, silahlı grupların varlığı ve çatışmalar ticareti olumsuz yönde etkileyebilmektedir.
- Siyasi ve ekonomik istikrarsızlık ve zorluklar, dağıtım süreçlerini aksatabilmektedir.

Son yıllarda, Somali hükümeti ve özel sektör, altyapı ve lojistik ağlarını güçlendirmeye yönelik adımlar atmıştır. Bu çabalar, ürünlerin verimli ve güvenli bir şekilde dağıtılmasını ve ticaretin büyümesini destekleyici yönde çabalarlardır. Ayrıca, e-ticaret ve dijital ödeme sistemlerinin artan popülaritesi, geleneksel dağıtım kanallarını tamamlayarak yeni fırsatlar sunmaktadır.

Tüketici Tercihleri

Somali'de tüketici tercihleri, kültürel, ekonomik, demografik ve coğrafi faktörlerin etkisiyle şekillenmektedir. Ülkenin gelişen ekonomisi, genç nüfusu ve farklı coğrafi bölgeleri, tüketici alışkanlıkları ve tercihlerinde değişikliğe yol açmaktadır. Siyasi durum, altyapı eksiklikleri ve güvenlik sorunları gibi hususlar da tüketici davranışlarını etkileyebilmektedir. Tüketici tercihleri, ürünlerin yerel ve yabancı olması, ürünlerin fiyatları, marka sadakati, dijital dönüşüm ve yaşam tarzı gibi faktörlere bağlı olarak değişmektedir.

Somali'nin gelişmekte olan bir ekonomi olması, halkın zorlu yaşam koşulları içerisinde yaşaması halkın gelir düzeyinin oldukça düşük olması gibi nedenlerle tüketici tercihleri genellikle ürünlerin fiyatları yönünde şekillenmektedir. Düşük gelir grupları, kaliteli ürünleri uygun fiyatlarla almak istemektedir. Bu nedenle Somali pazarında genel olarak:

- Fiyat kalite dengesine büyük önem verilmekte,
- Uygun fiyatlı, dayanıklı ve pratik ürünler tercih edilmektedir.

Tüketicilerin ürün çeşitliliğine önem vermeleri ithal ürünlerin pazarda gittikçe tercih edilmesine yol açmaktadır. Genel olarak piyasada gıda maddeleri ve diğer hızlı tüketim malları yerli üreticilerce kısmen de olsa karşılanabilmekle beraber, mobilya, elektronik ürünler, moda ürünleri ve işlenmiş gıdalarda ithal ürünler hakimdir.

Yemekler genellikle yerel mutfak kültürüne dayalıdır ve günlük tüketimde taze gıdalar tercih edilmektedir.

- Et ve süt ürünleri: Özellikle deve eti ve sütü, inek eti ve sütü, koyun-keçi eti ve sütü, tavuk ve balık gibi protein kaynakları yaygın tüketilmektedir.
- Tahıllar ve unlu mamuller: Pirinç, buğday, mısır ve işlenmiş unlu mamuller, günlük gıda tüketiminde yaygın olarak yer almaktadır.
- Meyve ve sebzeler: Taze meyve ve sebzeler de tüketicilerce yoğun bir şekilde talep edilmektedir.

Somali pazarında son yıllarda, sağlık ve hijyen konusunda artan bir bilinçlenme görülmektedir. Temizlik ürünleri (sabun, dezenfektanlar, şampuan, diş macunu) ile sağlık ürünleri (vitaminler, ilaçlar)'nin tüketimi gittikçe artış göstermektedir.

Somali, oldukça genç bir nüfusa sahip olup, bu özelliğinden dolayı teknoloji ve dijitalleşme konusunda önemli bir pazar fırsatı sunmaktadır. Mobil telefonlar, internet erişimi ve sosyal medya, tüketici alışkanlıklarını hızla şekillendirmektedir.

- Mobil Ticaret (M-Ticaret): Somali'de akıllı telefon kullanımı yaygındır ve mobil ticaret, özellikle finansal hizmetler, elektronik cihazlar ve giyim gibi alanlarda popülerdir.
- Sosyal Medya Kullanımı: Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal medya platformları, markaların tüketicilere ulaşmasında önemli bir haline gelmiştir. Bu platformlar üzerinden ürün tanıtımları ve promosyonlar yapılmaktadır.

- E-ticaret: İnternet üzerinden alışveriş yapma eğilimleri artmakla birlikte e-ticaret henüz yaygınlaşmamıştır. Ancak büyük şehirlerde, özellikle Mogadişu'da, internet alışverişine ilgi gittikçe artmaktadır.

Somali'de bilinen ve güvenilir markalar gittikçe daha fazla tercih edilmektedir. Ancak, düşük gelire sahip kesimce daha çok yerel markalar ve daha düşük fiyatlı ürünler tercih edilmektedir.

Tüketiciler, özellikle kırsal bölgelerde, ürünlere erişim konusunda halen zorluklar yaşamaktadırlar. Bu durum, özellikle lojistik ve dağıtım altyapısı zayıf olan bölgelerde büyük bir sorun teşkil etmektedir.

Kültürel ve dini değerler de tüketici tercihlerinde önemli rol oynamaktadır. İslam dini, gıda ve yaşam tarzı tercihlerini etkileyen önemli bir faktör olup halkın geneli tarafından özellikle gıdaların helal gıda olmasına önem verilmektedir. Çevre dostu ürünlerin tüketimi de gittikçe artış göstermektedir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Satış teknikleri ve satışı etkileyen faktörler, ülkenin ekonomik durumu, kültürel yapısı, teknolojik gelişmeler ve altyapı koşulları gibi bir dizi unsura bağlı olarak şekillenir. Somali'nin genç nüfusu, gelişen dijital pazar ve yerel ticaretin dinamikleri ile satış stratejilerinin ve tekniklerinin çeşitlenmesine neden olmuştur.

İşletmelerin ve satıcıların kullandığı başlıca satış teknikleri, genellikle bireysel satış, perakende satış, toptan satış ve e-ticaret gibi yöntemleri kapsamaktadır. Bu teknikler, hedef kitlenin ihtiyaçlarına, ürün çeşidine ve satış kanallarına göre şekillenmektedir.

Bireysel satış, özellikle bire bir iletişimle yapılan satışları ifade eder ve Somali'de yaygın bir tekniktir. Birçok işletme, ürünlerini tanıtmak ve satmak için satış temsilcileri kullanmakta, bu temsilciler, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde ve yerel pazarda büyük rol oynamaktadırlar. Bazı toptancı firmalar, doğrudan satış stratejisi ile, satıcılarla veya perakendecilerle doğrudan iletişim kurarak büyük miktarlarda ürün satmaktadırlar.

Perakende satış, tüketicilere doğrudan satış yapılan bir diğer yaygın tekniktir. Süpermarketler, marketler, bakkallar gibi perakende noktaları, günlük ürünleri tüketicilere sunan satış noktalarıdır. Tüketicilere ürünleri yerinde tanıtmak, onlara rehberlik etmek ve satış yapabilmek için etkili ikna teknikleri kullanılırlar. Ayrıca, promosyonlar ve indirimler de perakende satışlarda sıkça kullanılan stratejilerdir. Ürünlerin dikkat çekici şekilde sergilenmesi, alışveriş yapan kişiler üzerinde etkili olabilmektedir.

Toptan satış, büyük miktarlarda mal satan ve bu ürünleri perakendecilere, diğer toptancılara veya şirketlere dağıtan bir tekniktir. Toptan satışlarda, fiyat avantajları ve yüksek hacimli satışlar öne çıkmaktadır. Uluslararası markaların ürünleri, yerel distribütörler aracılığıyla toptan satılabilmektedir. Ürünlerin doğru zamanda doğru yerde olması için etkili dağıtım ağları kurulmaktadır.

Son yıllarda, e-ticaret ve dijital satış giderek daha popüler hale gelmektedir. İnternet üzerinden alışveriş yapan tüketicilerin sayısı artmakta, bununla birlikte, mobil ticaret de hızla yayılmaktadır. E-ticaret, özellikle şehir merkezlerinde genç nüfus arasında büyük bir ilgi görmektedir. Mobil ticaret (m-ticaret) de yaygın bir satış tekniği olmaktadır. Facebook ve Instagram gibi platformlar, ürünlerin tanıtımında ve satışında etkili bir araç olarak kullanılmaktadır.

Ülkede satışı etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler hem satış tekniklerinin gelişmesini hem de işletmelerin ürünlerine olan talebi doğrudan etkilemektedir. Somali'de büyük bir gelir eşitsizliği söz konusudur ve düşük gelirli tüketiciler, genellikle uygun fiyatlı ürünlere yönelirken, orta ve yüksek gelirli tüketiciler daha kaliteli ve markalı ürünlere yönelmektedir. Tüketicilerin büyük çoğunluğu fiyat odaklı olduğundan, satış teknikleri genellikle fiyat stratejileri etrafında şekillenmektedir.

Yerel kültür ve din tüketici tercihlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Helal ürünler ve İslami kurallara uygunluk önemli satış faktörleridir. Somali'de geleneksel aile yapıları güçlü olup aile bazında yapılan alışverişlerde tüketim alışkanlıklarını etkilemektedir.

Somali'nin sahip olduğu zayıf altyapı, lojistik ve dağıtım kanalları satışları doğrudan etkilemektedir. Ürünlerin şehir dışı ve kırsal bölgelere ulaşması, lojistik sorunlara bağlı olarak yavaş ve maliyetli olabilmektedir.

Rekabet seviyesi, özellikle büyük şehirlerde oldukça yüksektir. Yabancı markaların pazara girişi, yerel firmaları fiyat ve kalite rekabetine girmeye zorlamaktadır.

Devam eden güvenlik sorunları ve siyasi istikrarsızlık ticareti etkilemekte, dağıtım süreçlerinde ve alışveriş merkezlerine erişim konusunda zorluklar ortaya çıkarabilmektedir. Tüketicilerce perakendecilerin güvenli bölgelerde faaliyet göstermeleri önem taşımaktadır.

Kamu İhaleleri

Somali, kamu ihaleleri konusunda hukuki çerçeve geliştirmeye ve düzenli bir sistem kurmaya çalışmaktadır. Ancak, bazı zorluklarla karşı karşıyadır. Bu zorluklar arasında siyasi istikrarsızlık, güvenlik sorunları, altyapı eksiklikleri ve bürokratik engeller yer alır. Kamu ihalelerinin, genellikle şeffaflık, rekabet ve eşitlik ilkelerine dayanması gerektiği belirtilse de, bazı bölgelerde uygulamada sıkıntılar yaşanabilmektedir. Bununla birlikte, hükümet ve uluslararası kuruluşlar, Somali'deki ihalelerin daha verimli ve adil bir şekilde yapılabilmesi için çeşitli reformlar ve yasal düzenlemeler yapmaya devam etmektedir.

Bu yasal düzenlemeler, özellikle ihalelere katılacak firmalar için şartnameler, ihale ilanları, ihale başvurularının değerlendirme kriterleri ve ödeme süreçleri gibi unsurları içermektedir.

Somali'de kamu ihalelerine katılmak isteyen firmalar için belirli aşamalar bulunmaktadır. İhaleler genellikle Somali Hükümeti veya ilgili yerel yönetimler tarafından duyurulmaktadır. Kamu ihaleleri için duyurular genellikle:

- Resmi gazete,

- Web siteleri, (<https://somalijobs.com/tenders>; <https://qaranjobs.com/category/somalia-tenders/> ; UNGM-SOMALI <https://www.unqm.org/Public/Notice> gibi)
- Yerli ve uluslararası internet gazeteleri,
- Halka açık ilan panoları gibi platformlarda yayımlanmaktadır.

İhaleye katılacak firmalar, tekliflerini hazırlarken, şartnamelere ve teklif dosyasındaki gerekliliklere uyum göstermek zorundadırlar. Teklifler, genellikle şu konuları içermektedir:

- Şirket profili ve geçmişe ait deneyim belgeleri,
- Teknik teklif, ürün veya hizmetin nasıl sunulacağına dair bilgiler,
- Fiyat teklifi, sunulacak ürün ya da hizmetin maliyeti ile ilgili detaylar,
- Garanti belgeleri, kalite ve teslimat garantisi.

Tekliflerin, belirlenen son başvuru tarihine kadar ihale makamlarına teslim edilmesi gerekmekte olup, başvuruların belirlenen kriterlere uygunluğu önem taşımaktadır.

Kamu ihalelerine katılan firmaların teklifleri, değerlendirme komiteleri tarafından incelenmektedir.

İhale sürecinde şeffaflık sağlanması için, değerlendirme süreci genellikle açık olmalıdır. Bununla birlikte, güvenlik sorunları ve bürokratik engeller, bazen bu sürecin etkili bir şekilde işlenmesini engelleyebilmektedir.

Teklifleri en uygun görülen firma, genellikle ihale ilanında belirtilen sözleşme şartlarına uygun olarak sözleşme imzalar. Sözleşme, projeye başlama tarihi ve teslim süresi, ödeme şartları, cezai yaptırımlar gibi önemli detayları içermektedir.

Kamu ihalelerinde şeffaflık ve eşitlik ilkeleri hem Somali hükümeti hem de uluslararası kuruluşlar tarafından önemsenmektedir. Bununla birlikte, Somali'deki bazı bölgesel sıkıntılar, bu ilkelere tam olarak uyulmasını zorlaştırabilir.

İhale süreçlerinin daha şeffaf ve denetlenebilir olması için, bağımsız denetim ve izleme mekanizmaları oluşturulmaktadır.

Somali'nin ekonomik yapısı ve güvenlik sorunları nedeniyle, birçok kamu ihalesi uluslararası kuruluşlar tarafından finanse edilmekte ve denetlenmektedir. Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Afrika Kalkınma Bankası gibi kuruluşlar, kamu projelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Uluslararası finansman ile yapılan projelerde, ihalelere katılacak firmaların uluslararası standartlara ve şartnamelere uyması gerekmektedir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Tarım ve Hayvancılık, Somali ekonomisinin en önemli sektörü olarak görülmektedir. Somali, büyük ölçüde tarım ve hayvancılıkla geçinen bir ülke olup, nüfusun önemli bir kısmının geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Ülkenin coğrafi yapısı, iklimi ve doğal kaynakları tarım ve hayvancılık için önemli imkanlar sunmaktadır. Ancak Somali, ülkedeki siyasi istikrarsızlık, güvenlik sorunları, altyapı eksiklikleri ve kuraklık gibi nedenlerle, tarım ve hayvancılık sektörlerinden de beklenen ölçüde yararlanamamaktadır.

2010'ların başında, hayvancılık sektörü toplam ihracatın yaklaşık %78'ini oluşturmakta iken, ülkede hüküm süren kuraklıklar ve uluslararası ihracat yasakları nedeniyle tarım ve hayvancılık ürünleri ihracatı zaman zaman kesintiye uğramıştır. Önemli bir hayvancılık ülkesi olan Somali'de, büyük şehirlerin çoğunda özellikle taze süt üretimi ve tedariki ve işlenmesinde önemli yatırım potansiyeli bulunmakta ayrıca sebze ve meyve konserve üretimi ile et işlemede de önemli yatırım kapasitesi bulunmaktadır.

Dünya Bankası ve FAO verilerine göre Somali'nin yaklaşık 8,9 milyon hektar ekilebilir tarım arazisi mevcut olup, bu arazinin yaklaşık 2,3 milyon hektarında sadece yağmur suları ile üretimde bulunmaktadır. Yaklaşık 700.000 hektarlık alanda, ülkenin iki ana nehri olan Shabelle ve Jubba nehirlerinden sulama yapılarak üretim yapılmaktadır. Ekilebilir arazilerin üçte ikisi ülkenin güney kesimlerinde bulunmaktadır.

Somali, ham şeker, pirinç, buğday, makarna ve diğer bazı önemli gıdalarda az veya çok miktarlarda ithalata bağımlılık göstermektedir. Özellikle muz, greyfurt, mango, portakal, limon, misket limonu, guava, papaya, karpuz, domates, marul, soğan, biber, lahana, bakliyat, mısır, pirinç, susam ve hurma potansiyel olarak yüksek getiri oranına sahip bitkisel ürünler olarak göze çarpmaktadır.

Tarımsal ve işlenmiş gıda sektörleri ülkenin dış ticareti açısından önem taşımaktadır. Tarım sektörü, özellikle kırsal kesimde yaşayan halk için hayati önemdedir. Somali'nin yarı çöl iklimine sahip olması kuraklığı da beraberinde getirmekte, bu durum ülkede tarıma elverişli alanları sınırlamaktadır. Bununla birlikte bazı bölgelerde tarım oldukça yaygın olup bu bölgeler:

- Şabel ve Juba nehir bölgeleri, sulama yapılan tarım için uygun alanlar sunmaktadır.
- Gedo ve Bay bölgeleri, özellikle mısır, buğday, sorgum gibi tahılların yetiştirildiği bölgelerdir.
- Berbera ve çevresi, meyve ve sebze yetiştiriciliği için uygun alanlar sunmaktadır.

Somali'de üretilen başlıca bitkisel ürünler;

- Meyveler: mango, muz, papaya ve narenciye gibi tropikal meyveler,
- Tahıllar: mısır, sorgum ve buğday, gıda güvenliği açısından önemli ancak modern olmayan, geleneksel yöntemlerle yetiştirilen ürünler,
- Pamuk ve Fıstık: bazı bölgelerde pamuk ve fıstık yetiştirilmektedir. İhracat için önemli bir ürün olup, tarım dışı sektörlerle katkı sağlama potansiyeli vardır.

- Baharatlar ve Otlar: zencefil, safran gibi değerli baharatların üretimi de yapılabilmektedir.

Ülkede kuraklık ve iklim değişikliği tarımda büyük zorluklara yol açmaktadır. Modern sulama sistemleri ve verimli su kaynaklarının yetersizliği, tarımı sınırlamaktadır. Hükümet ve uluslararası kuruluşlar, tarımda su verimliliği sağlayacak projeler geliştirmeye çalışmaktadır.

Somali'nin büyük bir kısmı çölleşme tehdidiyle karşı karşıyadır. Uzun süren kuraklıklar, verimli tarım alanlarını tehdit etmektedir. Yetersiz sulama sistemleri, ulaşım altyapısının yetersizliği ve lojistik sıkıntılar, tarım sektörünün gelişimini engelleyen unsurların başında gelmektedir. Ayrıca, siyasi istikrarsızlık ve yerel çatışmalar, tarım alanlarına erişimi ve üretim süreçlerini zorlaştırmaktadır.

Geleneksel olarak çobanlık ve hayvancılık ülkenin ana geçim kaynağıdır. Dünyanın bazı bölgelerine, özellikle Körfez ve Ortadoğu ülkelerine yapılan sığır, koyun, keçi ve deve gibi canlı hayvan ihracatı ülke ekonomisinde çok önemli bir yer tutmaktadır.

Somali, dünyanın en büyük deve üreticilerinden biridir. Somali'de deve, hem eti hem de sütü için yetiştirilmekte olup geleneksel Somali yaşamının bir parçasıdır. Koyun ve keçi yetiştiriciliği oldukça yaygın olup bu hayvanlar da hem eti hem de sütü için yetiştirilmektedir. Sığır yetiştiriciliği deve koyun ve keçi yetiştiriciliğine göre daha az öneme sahiptir.

Somali, Afrika kıtasının en uzun kıyı şeridinde sahip ülkelerinden biri olarak, deniz kaynakları bakımından oldukça zengindir. Hint Okyanusu'na kıyısı olan Somali, bu avantajı sayesinde balıkçılık sektöründe büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak, yıllarca süren iç karışıklıklar, altyapı eksiklikleri ve yasa dışı balık avcılığı gibi sorunlar, bu potansiyelin tam anlamıyla değerlendirilmesini engellemiştir.

Ülke Hayvancılıkla ilgili çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Su kaynaklarının yetersizliği ve otlakların azalması büyük sorun teşkil etmektedir. Aşı ve veterinerlik hizmetlerinin eksikliği hayvancılık sektöründe dönemsel olarak ciddi sorunlar yaratmaktadır. Siyasi istikrarsızlık ve devam eden çatışmalar, hayvancılıkla uğraşan halkın otlaklara erişimini zorlaştırmakta ve göç etmelerine yol açmaktadır.

Tarım ve hayvancılık sektörünün karşı karşıya olduğu bir başka konu ise ülkeye uluslararası yardımlar kapsamında gönderilen tüketime hazır gıda ürünlerinin, yerel üreticilerin ürünlerini ticari olarak değerlendirememelerine ve nihayetinde üretimlerini durdurmalarına neden olmaktadır. Bu anlamda ülkeye yapılan uluslararası yardımların ülkedeki yerli üretimi ve ticari dengeyi bozmayacak şekilde yapılması konusunda yerli üreticilerden talepler gelmektedir.

Somali hükümeti, tarım ve hayvancılık sektörlerinin geliştirilmesi için çeşitli uluslararası yardımlar ve gelişim projeleri almakta ve yerel üreticileri desteklemeye çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler, Afrika Kalkınma Bankası ve diğer uluslararası kuruluşlar, bu sektörlerin geliştirilmesi için önemli katkılar sağlamaktadır. Bu projelerden önemli olanlar şunlardır:

- Sulama projeleri ve su yönetimi,
- Tarımda çeşitlendirme ve hayvancılık sağlığı için eğitim programları,
- Altyapı geliştirme ve pazara erişimin kolaylaştırılması projeleridir.

Sanayi

Ülkenin ekonomik yapısı büyük ölçüde tarım ve hayvancılıkla şekillenmiş olup, sanayi sektörü henüz başlangıç aşamalarında. Ülkede sanayi sektörü, uzun süreli iç çatışmalar, siyasi istikrarsızlık, altyapı eksiklikleri ve güvenlik sorunları gibi hususlar nedeniyle sınırlı kalmıştır. Bununla birlikte, coğrafi konumu, doğal kaynakları ve genç nüfusu nedeniyle ülkedeki sanayi sektörü gelişme potansiyeli taşımaktadır.

Sanayi sektörü, esas olarak hafif sanayi, gıda ve tarımsal ürün işleme sektörü, maden işleme ve inşaat sektörü ile sınırlıdır. Ülkenin sanayi altyapısı, Afrika ülkeleri arasında bile oldukça geri düzeylerde kalmaktadır. Somali'deki gıda işleme sektöründe, özellikle yerel bitkisel ürünler ve hayvancılık ürünleri işlenmektedir. Şeker ve yağ üretimi, Somali'nin gıda sanayi alanındaki diğer iki önemli işleme alanıdır.

Sanayi sektörü enerji kaynaklı sorunlar da yaşamaktadır. Yenilenebilir enerji kaynakları konusunda büyük bir potansiyele sahip olmasına rağmen bu potansiyel yeterince değerlendirilememektedir.

Ülkede organize sanayi bölgeleri ve sanayi parkları gibi altyapılar oldukça sınırlı olup, sanayideki en büyük eksikliklerden biri olarak görülmektedir.

Siyasi krizler ve güvenlik sorunları, sanayi yatırımlarını engelleyebilmekte ve sanayi tesislerinin işletilmesini zorlaştırmaktadır.

İnşaat malzemeleri üretimi az da olsa gelişme göstermekle beraber gelişme, istenen düzeylerde değildir. Tuğla ve çimento üretimi, Somali'nin inşaat sektöründe büyüme gösteren iki ana faaliyet alanı olmuştur.

Tekstil ve konfeksiyon üretimi küçük ölçekli işletmelerde yapılmakta olup, genel olarak yerel pazara yönelik giysiler ve tekstil ürünleri üretilmektedir.

Petrol ve doğal gaz rezervleri, gelecekteki sanayi büyümesi için önemli potansiyel taşımaktadır. Yapılan anlaşmalar çerçevesinde karada ve açık denizde Türkiye'ye petrol ve doğalgaz arama imtiyazı verilmiştir. Somaliland ve Puntland gibi eyaletlerde çeşitli şirket ve ülkelerin petrol ve doğalgaz arama imtiyazları bulunmaktadır.

Sanayi sektörünün gelişmesi için uluslararası yardımlar ve dış yatırımlar önemli bir rol oynamaktadır. Uluslararası kuruluşların yanı sıra bazı ülkeler, Somali'nin ekonomik kalkınmasını desteklemek amacıyla sanayi altyapısının güçlendirilmesine yönelik projelere yatırım desteği vermektedir. Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Afrika Kalkınma Bankası ve diğer yardım kuruluşları, Somali'nin sanayi sektörünü geliştirmeye yönelik projeler sunmaktadır. Bu projeler, başlıca altyapı geliştirme, iş gücü eğitimi, enerji temini ve yatırım ortamının iyileştirilmesi gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Somali, yerli sanayisini geliştirmek ve ekonomisini çeşitlendirmek için yabancı yatırımları çekmeye çalışmakta, sanayinin gelişmesine yönelik olarak özellikle serbest ticaret bölgeleri ve yatırım teşvikleri gibi konular üzerinde durulmaktadır.

Hizmetler

Somali'de hizmetler sektörü son yıllarda üzerinde oldukça durulan ve önem kazanan sektörlerden birisi olmaya başlamıştır. Sektörde özelleşme ve dijitalleşme gibi modern eğilimler sektörün üzerinde önemle durulmasını zorunlu kılmıştır. Hizmet sektöründeki gelişmeler başlıca ticaret, finans, turizm, ulaşım, telekomünikasyon, eğitim ve sağlık gibi alanlarda görülmektedir. Uzun süreli iç savaşlar, siyasi istikrarsızlık, altyapı eksiklikleri ve güvenlik sorunları gibi engeller, hizmet sektörünün ülkede gelişmesini engellemiştir.

Tarihsel olarak önemli bir ticaret yolu üzerinde yer alan Somali'de dış ticaret yoğun olarak limanlar aracılığıyla yapılmaktadır. Mogadişu, Berbera, Kismayo ve Bossaso gibi liman şehirleri, bölgesel ticaretin merkezi konumundadırlar. İç pazarda ise perakende sektörü giderek daha fazla gelişmektedir.

Son yıllarda, özellikle başkent Mogadişu gibi şehirlerde, büyük alışveriş merkezleri ve perakende mağazaları açılmaktadır. AVM'ler gelişen orta sınıf ve artan tüketici talebi ile paralel bir gelişim göstermektedir. İnternete erişiminin artışıyla birlikte, e-ticaret sektörü de büyümektedir. Ancak, internet altyapısının sınırlı olması ve güvenlik endişeleri bu alandaki büyümeyi kısıtlayabilmektedir.

Somali'de Telekomünikasyon sektörü son yıllarda oldukça hızlı bir gelişim göstermektedir. Özellikle mobil telefon kullanımı, Somalilerin yaşamında büyük bir yer tutmaktadır. 1990'ların sonlarından itibaren, ülkede mobil iletişim ve internet hizmetleri hızla yayılmaya başlamış olup, ülkede birçok yerel mobil operatör bulunmaktadır:

- Hormuud Telecom; 2002 yılında kurulan Hormuud, Somali'nin en büyük telekomünikasyon şirketidir. GSM mobil hizmetleri, mobil para transferi hizmetleri ve sabit hat hizmetleri sunmaktadır. Hormuud, 2024 yılında Somali genelinde 5G hizmetlerini başlatarak internet hızlarını ve bağlantıyı iyileştirmiştir.
- SomTel; Hem Somaliland hem de Puntland'da faaliyet göstermekte olup GSM mobil hizmetleri, internet hizmetleri ve mobil para transfer hizmetleri sunmaktadır. Bu bölgelerdeki telekomünikasyon altyapısını iyileştirmede önemli bir rol oynamaktadır.
- Telesom; Somaliland merkezli Telesom, mobil ses, veri ve mobil para hizmetleri sunmaktadır. Bölgedeki geniş kapsama alanı ve güvenilir ağ hizmetleriyle bilinmektedir.
- NationLink; Somali genelinde mobil ses ve veri hizmetleri sunmaktadır. Önemli bir pazar payına sahiptir ve güvenilir ağ hizmetleriyle bilinmektedir.
- Golis Telecom; Kuzeydoğu Somali'ye hizmet veren Golis Telecom, GSM mobil hizmetleri, internet hizmetleri ve mobil para transferi hizmetleri ile Somaliland ve Puntland'daki büyük şehirleri ve çok sayıda ilçeyi kapsamaktadır.
- Telcom; GSM mobil hizmetleri sunmakta olup, Somali telekomünikasyon pazarında önemli bir yere sahiptir. Müşterilerine ön ödemeli ve faturalı çeşitli planlar sunmaktadır.
- SomLink; Somali'deki rekabetçi telekomünikasyon ortamına katkıda bulunarak mobil ses ve veri hizmetleri sunmaktadır.
- SomNet; Somali'de bağlantı ve iletişim hizmetlerini geliştirmeyi amaçlayan mobil ve internet hizmetleri sunmaktadır.

Mobil para transferi ve dijital ödeme sistemleri oldukça popülerdir. Zaad, EVC Plus gibi dijital ödeme platformları günlük yaşamda önemli rol oynamaktadır.

Ulaşım sektörü, iç ulaşım ve uluslararası taşımacılık için kritik bir öneme sahiptir. Somali'deki uluslararası hava yolu taşımacılığı, özellikle diasporanın yoğun olduğu Dubai gibi bölgelere yapılan uçuşlarla büyüme göstermektedir. Mogadişu'daki Adan Adde Uluslararası Havaalanı ve Hargeisa'daki havaalanı önemli ulaşım noktalarıdır.

Tarihsel süreç içerisinde Osmanlı İmparatorluğu döneminde de kullanılan 12 liman (Zeila, Bullaxar, Berbera, Bosaso, Alula, Eyl, Hoby, El Maan, Mogadishu, Merca, Barawe, Kismayo) bulunmakla birlikte, şu anda aktif olan 4 ana liman bulunmakta ve bu limanlar hem ulusal hem de bölgesel ticaret için önem taşımaktadır. Berbera, Bossaso, Mogadişu ve Kismayo Limanları, ticaret ve lojistik açısından önemli merkezlerdir. Ülke içi taşıma genellikle kara yoluyla yapılmakla birlikte, karayolu altyapısı sınırlıdır.

Turizm sektörü, güvenlik sorunları ve altyapı eksiklikleri nedeniyle yeterince gelişmemiştir. Ancak, Somali'nin doğal güzellikleri, tarihi mirası ve kültürel zenginliklerinin yanı sıra uzun kumsallar, doğal rezervler ve safari alanları ile turizm için cazip bir destinasyon özelliği taşımaktadır. Aden Körfezi çevresindeki tarihi yerleşim alanları, antik kalıntılar ve geleneksel Somali kültürü, turistler için potansiyel cazibe alanlarıdır. Bununla birlikte, güvenlik sorunları ve yetersiz altyapı, turizmin gelişmesini engellemektedir.

Somali'de eğitim ve sağlık sektörü de hizmet sektörünün önemli bileşenlerindedir. Ancak her iki sektörde de büyük eksiklikler ve sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle ilköğretim ve ortaokul seviyelerinde okullaşma oranı düşüktür. Eğitim sistemi, devlet ve özel sektörün katkılarıyla kısmi olarak iyileşme göstermekle birlikte henüz istenen düzeyde gelişme sağlanamamıştır.

Ülkede sağlık altyapısı yetersiz olup, sağlık hizmetleri genellikle uluslararası yardımlarla STK'lar tarafından sağlanmaktadır. Bu nedenle, özellikle kırsal alanlarda sağlık hizmetlerine erişim oldukça sorunludur.

Ülkede güvenlik sorunları, hizmetler sektörü için büyük bir engel teşkil etmektedir. Özellikle ülkenin güney ve orta bölgelerinde yoğunlaşan terör faaliyetleri ticaretin ve diğer faaliyetlerin gelişmesini engellemekte, özellikle turizm, ulaşım ve perakende sektörlerinde büyümeyi sınırlamaktadır. Hizmet sektöründe çalışacak nitelikli iş gücü eksikliği, özellikle genç nüfusun eğitimi ve iş gücü becerileri açısından engel teşkil etmektedir. Mesleki eğitim ve teknik beceriler üzerine yatırımların artırılmasının ihtiyaç duyulmaktadır. Finansal piyasalarda düzenlemeler yetersiz olup, ticari işletmelerin finansmana erişimini zorlaştırmakta ve yeni girişimlerin önünü tıkamaktadır. Dijital ödemeler ve mobil bankacılık sektöründe bazı gelişmeler olmakla beraber, modern finansal sistem kurulamamıştır.

Kısaca hizmetler sektöründe; elektrik, yol, sağlık ve eğitim altyapılarının güçlendirilmesi, barış ve güvenliğin sağlanması, e-ticaret ve dijital ödemelerin yaygınlaşması ile birlikte, ülkenin oldukça genç bir nüfusa sahip olması, bu nüfusun teknolojik gelişmelere olan ilgisinin giderek artmakta oluşu ve ayrıca ülkenin sahip olduğu stratejik konum, hizmetler sektörünün büyümesi için önemli fırsatlar sunmaktadır. UNICEF verilerine göre, Somali'de ilköğretim çağındaki çocukların yalnızca %30'u okula gidebilmekte ve ilköğretime gidenlerinde %40'ını kız öğrenciler,

%60'ını ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Kırsal kesimde ise çocukların yalnızca %18'i okula gidebilmektedir.

Madencilik

Madencilik, ülkenin ekonomik gücünü artırma adına önemli bir sektör olarak görülmekle birlikte, uzun süren iç çatışmalar, altyapı eksiklikleri ve güvenlik sorunları nedeniyle henüz gelişme göstermemiştir. Bununla birlikte, ülke başta mineraller, petrol ve doğal gaz olmak üzere yer altı kaynakları konusunda büyük bir potansiyele sahiptir ve bu kaynakların değerlendirilmesi, ülkenin ekonomisine önemli katkılar sağlayacaktır. Ülkenin madencilik potansiyeli hakkında yeterli bilgi olmamakla birlikte, son yıllarda yapılan arama ve keşifler oldukça olumlu sonuçlar ortaya koymuştur. Sektör uzmanları Somali'de madencilik sektörünün ülkenin en önemli sektörlerinden birisi olma potansiyeline sahip olduğunu belirtmektedirler.

Somali'de özellikle Kızıldeniz ve Aden Körfezi'ne kıyısı olan bölgelerinde petrol rezervlerinin bulunduğu belirtilmektedir. Özellikle, Galkayo, Puntland ve Somaliland gibi bölgelerdeki petrol yatakları hakkında bir çok uluslararası firma araştırma ve etüt yapmaktadır. Doğal gaz rezervleri konusunda özellikle güney kıyılarında arama faaliyetleri devam etmektedir. Birleşmiş Milletlerce hazırlanan çeşitli raporlara göre de Somali'de önemli miktarda uranyum yatakları bulunmaktadır.

Somali'nin, yer altı maden kaynakları bakımından zengin ülke olduğu tahmin edilmektedir.

Arama faaliyetlerinin sonuçlarına göre:

- Golis dağları ve Puntland bölgesinde demir cevheri yatakları bulunduğu belirtilmektedir.
- Bazı bölgelerinde bakır yataklarının bulunduğu tespit edilmiş olup, önemli bir bakır üreticisi olma potansiyeli bulunmaktadır.
- Orta bölgeleri kömür rezervleri açısından potansiyel taşımaktadır.
- Çeşitli bölgelerde, özellikle Sool ve Sanag bölgeleri gibi alanlarda atın ve değerli metaller ile Galmudug eyaletinde altın kaynakları olduğu belirtilmektedir. Ancak, alanda yapılmış olan araştırmalar sınırlıdır.

Bazı bölgelerde, tuğla ve inşaat malzemelerinin üretimine yönelik inşaat sektörünün büyümesine katkıda bulunacak kil yatakları mevcuttur.

Madencilik sektörüne yönelik yasal düzenlemeler, Federal Hükümet ve yerel yönetimlerin kontrolündedir. Enerji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, madencilik faaliyetlerinin düzenlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, madencilik sektöründe hukuki düzenlemelerin yetersiz oluşu ve özellikle ulaşım ve enerji altyapısındaki yetersizlikler, sektörün gelişmesini engellemektedir. Madencilik şirketleri, madenlere erişim ve üretim tesisleri kurma konusunda büyük zorluklar yaşamaktadır. Sektörde nitelikli iş gücü eksikliği, sektörün gelişimini engelleyen diğer bir etken olarak göze çarpmaktadır.

Teknoloji transferi ve finansal kaynak sağlama konusunda, uluslararası şirketler ve organizasyonlarla yapılan ve yapılacak olan işbirlikleri neticesinde Somali madencilik sektöründe önemli fırsatların ortaya çıkması beklenmektedir.

Enerji

Enerji sektörü, ülkenin kalkınma sürecinde önemli rol oynamaktadır. Ancak, enerji altyapısının yetersizliği ve güvenlik sorunları, sektördeki büyümeyi ve gelişmeyi engelleyen ana faktörlerdir. Enerji sektörü büyük fırsatlar sunmasına rağmen bu fırsatlar, ekonomik açıdan henüz verimli bir şekilde değerlendirilebilecek durumda değildir.

Somali'de enerji kullanımı dünya ülkeleri arasında en düşük düzeylerde olup, uygulanan enerji tarifeleri de dünyanın en pahalı tarifeleri arasında bulunmaktadır.

Somali'nin elektrik üretiminde özellikle ham petrolün veya düşük kaliteli yakıtın yerel olarak işlenerek ithalata olan bağımlılığın azaltması üzerinde durulmaktadır.

Somali'nin diğer Doğu Afrika ülkelerine kıyasla düşük enerji tüketimi, enerji sektöründe stratejik gelişime olan ihtiyacı vurgulamaktadır. Somali'nin enerji üretim zinciri özel sektörün elinde çok parçalı bir yapıya sahiptir.

Somali'nin Enerji sektöründe, fosil yakıtlardan, güneş ışığından, rüzgar ve su kaynaklarından yararlanabilme potansiyeli bulunmaktadır.

Ülkenin yakıt ithalatında merkezileştirilmeye gidilmesinin, ülkede fiyat istikrarı ve uygunluğu açısından faydalı olacağı üzerinde durulmakta olup, Hükümetin özel sektör girişimlerini destekleyici yönde bir kamu-özel sektör işbirliğinin tesisine yönelmesinin daha iyi bir enerji ekosistemi yaratacağı fikri büyük kabul görmektedir.

Somali'nin mevcut elektrik üretim kapasitesi yaklaşık 400 MW olup, çoğunlukla dizel jeneratörlerden elde edilmektedir. Bu kapasite, ülkenin artan enerji taleplerini karşılamak için yetersizdir ve birçok vatandaşın elektriğe erişimini sınırlamaktadır.

29 Ocak 2021'de kurulan Aryva Energy Sdn. Bhd. Firması Malezya orijinli olup Jubaland Eyaletinde faaliyet göstermekte olup, enerji çözümleri konusunda uzmanlaşmış bir firmadır. Şirket, aşırı hava koşullarında hızlı dağıtım ve dayanıklılık için tasarlanmış yüzen güneş sistemleri de dahil olmak üzere, yenilenebilir enerji teknolojileri konusunda faaliyet göstermektedir. Yaklaşık 50 MW güneş enerjisi üretim kapasitesine sahip proje ile 2.000'in üzerinde yeni istihdam oluşturması ve yüzen güneş panellerinin kullanımı nedeniyle olumsuz çevresel etkilerin en aza indirilmesi hedeflenmektedir.

2014 yılında kurulan BECO (Hormuud Energy-Beco Power), Güney Orta Somali'deki elektrik iletim ve dağıtım sistemlerinin çoğuna sahip olan ve bunları işleten, büyük sanayilere ve yerleşim alanlarına kaliteli ve güvenilir elektrik hizmetleri sağlayan Somali merkezli bir enerji şirkettir. Yaklaşık 168 milyon kWh üretim kapasitesi ile 3.150.000 ton CO2 azaltımı sağlayacak 300 MWh pil depolama sistemine sahip 100 MW Güneş çiftliği projesi üzerinde çalışmaktadır.

10 yılı aşkın deneyime sahip Target Group Ltd, Somali, Mogadişu merkezli, yenilenebilir enerji, güç üretimi, inşaat ve iç tasarım konularında uzmanlaşmış bir firmadır. Firmanın portföyünde 80'den fazla tamamlanmış proje bulunmaktadır.

Mogadişu'da kurulan Afrika Boynuzu Güneş Panelleri Tesisi (HASPP), Somali ve tüm Doğu Afrika bölgesine yüksek kaliteli güneş enerjisi aksesuarları tedarik etmek amacıyla kurulmuş, önemli bir üretim tesisidir.

Somali'de özel sektöre ait küçük şebekeleri ve dağıtım ağları birleştirecek ana merkezlerin oluşturulmasına ve aynı zamanda iletim ve dağıtım altyapısının iyileştirilmesi, ekipman tedarikinin kolaylaştırılması ve sektöre nitelikli personel yetiştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Enerji kullanım imkanlarının kısıtlı olduğu bölgelere ve özellikle kırsal bölgelerdeki zayıf erişilebilirliği azaltacak girişimlere de büyük ihtiyaç vardır.

Somali Ulusal Elektrik Şirketi (SONEC), kısa bir süre önce faaliyete geçmiş olup elektrik alım, iletim ve dağıtım altyapısının kontrolünden ve denetiminden sorumludur.

Somali enerji sektörün yabancı yatırım getirecek, güvenilir enerji tedarikini sağlayıcı düzenlemelere ve ayrıca hem üreticiler hem de tüketiciler için adil koşullar oluşturacak hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Somali'de merkezi bir sistemin olmaması nedeniyle jeolojik ve enerji verilerini kapsayıcı merkezi bir sistem bulunmaması nedeniyle, Ulusal Jeoloji ve Enerji Bilgi Sistemi (NGEIS) kurulmuş olup, bu sistem ile Somali'ye ait tüm jeolojik ve enerji verilerinin bir araya getirilmesi ve verilerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır.

Somali'de enerji üretimi büyük ölçüde termik santrallere dayanmakta olup, bu santraller fosil yakıt kullanmaktadır. Dizel jeneratörler ve petrol ile çalışan tesisler, enerji üretiminin ana kaynağıdır. Ancak, bu tür santrallerin verimliliği düşüktür ve maliyetler de oldukça yüksektir.

Somali, yenilenebilir enerji kaynakları açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Özellikle güneş enerjisi ve rüzgar enerjisi potansiyeli ülkedeki enerji ihtiyacını karşılayabilecek düzeydedir. Ayrıca, son zamanlarda gelişme gösteren dalga enerjisi konusunda da Somali'nin büyük potansiyele sahip olduğu belirtilmektedir.

Somali, güneş enerjisi açısından oldukça avantajlı bir konumda olup, ülkenin yüksek güneşlenme süresi, güneş enerjisi yatırımlarını cazip hale getirmektedir.

Rüzgar enerjisi açısından da Somali büyük potansiyele sahiptir. Kıyı bölgeleri ve dağlık alanlar rüzgar enerjisi üretimi için elverişli ortamlar sunmaktadır. Yenilenebilir enerji kaynakları, özellikle uzak ve kırsal bölgelerde enerji ihtiyacını karşılama açısından önem taşımaktadır.

Biyokütle, geleneksel bir enerji kaynağı olmakla beraber, enerji üretiminde yoğun bir şekilde kullanımı, verimlilik ve sürdürülebilirlik açısından sınırlı olmaktadır.

Kırsal bölgelerde, özellikle odun, geleneksel enerji kaynağı olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır. Ancak, bu durum çevre kirliliği ve ormanların tahribatına yol açmaktadır.

Elektrik üretim ve dağıtımını iyileştirebilmek için önemli altyapı yatırımları gerekmektedir. Siyasi istikrarsızlık ve iç çatışmalar, enerji altyapısının gelişmesini engelleyen önemli faktörlerdir. Yabancı yatırımcılar, güvenlik ve siyasi belirsizlikler nedeniyle ülkede faaliyet göstermekten çekinmektedir. Enerji sektöründe modern teknolojilerin kullanımı sınırlı olup, sektördeki büyük fırsatları değerlendirebilme açısından yenilenebilir enerji yatırımları önem taşımaktadır.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Somali'de iş kültürü geleneksel Somali toplum yapısı, İslam kültürü ve Afrika iş kültürünün bir karmasıdır. Somali'de iş yapmak, diğer Afrika ülkelerinde olduğu gibi, kişisel ilişkilerin, saygı nezaket ve güvenin önem taşıdığı bir süreçtir. Ancak, ülkede devam eden siyasi istikrarsızlık ve güvenlik sorunları, iş dünyasında belirli zorluklara yol açabilmektedir.

İş görüşmeleri genellikle samimi bir şekilde başlar ve kişisel konular konuşulabilir. İnsanlar, işten önce aile, sağlık ve genel refah durumları hakkında sohbet ortamı tercih edebilmektedir. Karşılıklı güvenin oluşturulmasına yardımcı olmak amacıyla genellikle doğrudan ve açık iletişim tercih edilmektedir. Görüşmelerde saygılı bir dil kullanımı önemlidir. Kendinden yaşça büyük bir kişiye hitap ederken, saygılı bir dil ve yaklaşım önem taşımaktadır.

İş görüşmeleri bazen uzun zaman alabilmekte ve çok resmi olmaktan ziyade samimi bir ortamda gerçekleşmektedir. Ancak, resmi bir toplantı yapılacaksa, zamanın doğru yönetilmesi ve disiplinli bir davranış sergilenmesi beklenmektedir.

Somali'de iş dünyasında, aile bağları ve aile şirketleri önemli bir yer tutar. Birçok iş, aile bireyleri tarafından yönetilmektedir ve aile üyeleri arasındaki güçlü bağlar, iş hayatında da devam etmektedir. İş dünyasında tanıdıklar ve bireysel ilişkiler, iş fırsatları yaratma noktasında büyük bir önem taşır.

Somali'deki iş kültüründe, iş görüşmelerinde zaman yönetimi diğer kültürlerle göre genellikle daha esnek ve rahat bir şekilde ele alınır. Diğer birçok kültürden farklı olarak Somali'de iş toplantıları zamanında başlamayabilmekte, süresi uzayabilmektedir. Bu, kültürel bir özellik olarak kabul edilmekle birlikte bu durum bazı batılı iş kültürlerine alışık olan kişiler için zorluk oluşturabilmektedir.

Somali, bir İslam ülkesi olması nedeniyle iş kültüründe İslami değerler büyük bir etkiye sahiptir. İslam dini, iş yapma biçimlerine doğrudan etki eder ve bu değerler, günlük iş yaşamında görülmektedir. İş hayatında adalet, dürüstlük ve güven gibi değerler çok önemlidir. İnsanlar, iş yaparken bu prensiplere bağlı kalmaya özen gösterirler. Ayrıca, işlerde faiz (riba) gibi unsurlardan kaçınılmaktadır. Ramazan ayı ve diğer dini tatillerde, iş faaliyetleri genellikle yavaşlamakta ve iş saatleri değişebilmektedir. Ramazan boyunca oruç tutan iş insanları, çalışma saatlerini azaltabilmekte veya çalışma düzenlerini değiştirebilmektedirler.

Somali iş dünyasında, üst düzey yöneticilere karşı büyük bir saygı gösterilir. Karar alma süreçlerinde genellikle otoriteye sahip kişiler son kararı verir. İş kararları, çoğu zaman toplu bir karar alma süreci ile gerçekleşmekle birlikte önemli ve stratejik kararlar aile üyeleri ya da işin başındaki kişilerin inisiyatifiyle alınabilmektedir.

Geleneksel iş kollarında, kadınların iş gücündeki rolü sınırlı olmakla birlikte son yıllarda kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılımında artışlar göze çarpmakta, özellikle ticaret ve

küçük işletmelerde aktif olmaya başladıkları gözlenmekte, özellikle zanaat işleri yanı hizmet sektöründe de çalışmaktadırlar.

Bazı toplumsal engeller nedeniyle kadınlar, özellikle büyük şirketlerde ya da kamusal alanda daha az temsil edilmekle birlikte, Somali'nin bazı bölgelerinde kadınların iş dünyasında daha fazla yer aldığı ve kadın girişimciliğinin arttığı görülmektedir.

Para Kullanımı

Somali'de para kullanımı çoğunlukla nakit olup, geleneksel ödeme yöntemleri yaygındır. Ancak son yıllarda dijital ödeme sistemlerinin gelişme göstermesi ve bankacılık ile diğer finansal altyapının gelişimine paralel olarak, kredi kartları, çekler ve mobil ödeme gibi alternatif ödeme yöntemlerinin kullanımına yönelik de artışı gözlenmektedir. Somali'deki ekonomik ortam ve altyapı, finansal hizmetlerin kullanımını büyük ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle, Somali'de para kullanımı, ülkenin yerel koşullarına, güvenlik durumuna ve finansal sistemin gelişmişliğine bağlı olarak değişim göstermektedir.

Somali şillingi (SOS), Somali'nin yerel para birimi olup Somaliland dışında kullanımı sınırlıdır, çoğu işlem ABD doları üzerinden yapılmaktadır.

Kredi kartı kullanımı, büyük şehirlerde, özellikle Mogadişu gibi ticaretin yoğun olduğu bölgelerde, bazı uluslararası işletmeler ile otel ve restoranlarda kullanılmaktadır. Çek kullanımı oldukça sınırlıdır ve genellikle büyük işletmeler veya uluslararası ticaret yapan şirketler arasında kullanılmaktadır. Somali'deki bankacılık ve finansal altyapı yetersiz olmakla beraber mobil bankacılığın kullanımı yaygındır. Mobil bankacılık özellikle kırsal bölgelerdeki insanlara finansal erişim sağlamak için önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. M-Pesa, Airtel Money gibi mobil ödeme sistemleri oldukça yaygındır. Bu tür sistemlerle ile kullanıcılar mobil cihazları aracılığıyla para gönderme, alım satım yapma ve ödeme işlemlerini kolayca gerçekleştirebilmektedir. Mobil ödeme sistemlerinin yaygın olması, dijital cüzdanların kullanımını da artırmıştır. Bankacılık hizmetlerine erişimi olmayan birçok kişi, bu tür mobil ödeme uygulamalarıyla günlük işlemlerini gerçekleştirmektedir.

Ülkede ATM makineleri ve kredi kartı sistemleri, bazı büyük şehirlerde ve büyük otellerde bulunmaktadır. Mobil bankacılık ve dijital finansal hizmetler, özellikle genç nüfus arasında daha fazla ilgi görmektedir.

Öte yandan, Somali'de faaliyet gösteren bankaların da mobil bankacılık hizmetlerine yönelik yatırımlar yapmaya başladığı gözlenmektedir. Bu durum, özellikle yurt dışındaki Somalililerin para gönderme ve alma gibi işlemlerini kolaylaştırmaktadır. Somali, dünya çapında büyük bir göçmen nüfusuna sahip olduğundan, yurtdışındaki Somalililer sık sık ülkedeki yakınlarına para göndermektedir. Ülkede yaygın olarak Hawala usulü de yaygındır. Bu yöntem geleneksel bir yöntem olup, para bir kişiden diğerine, güvenilir kişi aracılığıyla herhangi bir banka aracılığı olmadan aktarılır. Bu sistem finansal sisteme karşı önemli bir alternatif teşkil etmektedir.

Somali'deki finansal altyapı, uzun yıllar süren çatışmalar ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle gelişme göstermemiş olup, son yıllarda bazı uluslararası bankalar, Somali'deki faaliyetlerini

genişletmeye başlamışlardır. Somali'de Türkiye Ziraat Katılım Bankası da faaliyet göstermektedir.

Vizeler

lkeye geçici giriş için:

Somali'ye seyahat edecek vatandaşlarımız pasaport ayrımı gözetmeksizin vizeye tabidir. Vatandaşlarımız Somali Ankara Büyükelçiliğine başvuru yaparak vizelerini alabilmektedir. Somali'ye girişte kapıda vize uygulaması bulunmamakta, vizenin önceden alınması gerekmektedir.

Somali'de uzun süreli kalış yapmak isteyen yabancı vatandaşların oturma izni alması gerekmektedir. Somali'de uzun süreli oturma izni almak isteyen yabancıların bir işte çalışması ya da eğitim görmesi gerekmektedir. Çalışma izniyle birlikte oturma izni başvurusu da yapılabilir. Somali'de belirli bir süre ikamet ettikten sonra oturma izni almak mümkündür. Bu süre, genellikle 1-3 yıl arasında değişebilmektedir. Somali'ye çalışma, eğitim veya başka bir sebeple gelen yabancıların aile yeleri de oturma izni alabilmekte aile birleşimi kapsamında başvuru yapılabilir. Oturma izni için Somali Göçmenlik Dairesi yetkilidir.

Vatandaşlarımızın Somali ziyaretlerinden önce sarıhumma, hepatit ve tetanos aşlarını yaptırmaları ve sıtmaya karşı önlem almaları gerekmekte olup, bu ülkede özellikle kapalı şişlerdeki içme sularını kullanmaları ve pişmemiş yiyeceklerden kaçınmaları önerilmektedir.

Somali'ye seyahat edecek vatandaşlarımızın sağlık konusunda en güncel bilgileri T.C. Sağlık Bakanlığı Hudut ve Sahiller Genel Müdürlüğü'nden almaları mümkündür. Somali'ye ilişkin uyarılara aşağıda belirtilen internet adresinden ulaşılabilir:

<https://www.seyahatsaqliqi.gov.tr/Site/SaqlikBilqisi/SOM>

Çalışma, ve ikamet amaçlı:

Yabancı uyruklu kişilerin Somali'ye çalışma amacıyla gelmeleri, ülkeye giriş öncesinde başlayıp, ülkeye varış sonrasında da devam eden ve çalışma sürelerine bağlı olarak değişen ayrıntılı bir süreci kapsamaktadır. lkeye alışma amacıyla gelen yabancı uyruklu bir şahıs, Somali yasalarına uygun olarak faaliyet kaydını yaptırmış bir şirketle iş sözleşmesi imzalamalıdır. İşveren şirketten önceden alınan davetin ibrazıyla Somali'ye varışta kendisine 30 günlük giriş vizesi verilmekte ve bu vize görevin süresine bağlı olarak uzatılabilmektedir.

İlk 30 günlük vizenin sresinin dolmasından 10 gün öncesine kadar 30 günlük vize uzatması talep edilebildiği gibi 90 günlük, 6 aylık ve 1 yıllık çalışma ve oturma izni içinde başvuru yapılabilir. 1 yıllık süre, Somali'deki çalışma ve oturma vizeleri için maksimum süreyi ifade etmektedir. Vizeyi yenilemek için, uzatılmış 30 günlük sreden sonraki dönüş yolculuğunu gösteren bir seyahat bileti ibraz edilmesi gerekmektedir.

- 90 günlük çalışma izni ve ikamet için vize başvurusunda bulunulabilmekte olup bu süreç çalışma izni için, alışma Bakanlığı'na başvurudan itibaren 10 güne kadar ve göçmenlik

ve ikamet işlemleri için de Göç İdaresine başvurudan itibaren yine 10 güne kadar sürebilmektedir.

- 6 aylık çalışma izni ve oturma izni için başvuru yapılabilir. Her biri için 10 gün sürebilir, bu da Çalışma Bakanlığı ve Göçmenlik Müdürlüğü aracılığıyla hem çalışma izni hem de oturma vizesi için toplam 20 gün anlamına gelir.
- Bir yıllık çalışma izni ve oturma izni için başvuru yapılabilir. Her biri için 10 gün sürebilir, bu da Çalışma Bakanlığı ve Göçmenlik Müdürlüğü aracılığıyla hem çalışma izni hem de oturma vizesi için toplam 20 gün anlamına gelir. Bu, Somali'deki çalışma izinleri ve oturma vizeleri için maksimum süre seçeneğidir.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Somali'de, İslam kültürü ve gelenekleri büyük rol oynadığı için resmi tatiller çoğunlukla İslamî günler ve özellikle bayramlar üzerinde şekillenmektedir. Cuma günü, Müslümanlar için önemli bir gündür ve Somali'de tatil günü olarak kabul edilmektedir. Cuma tatili perşembe günü öğleden sonra başlamaktadır. Ramazan ayında, özellikle oruç tutulduğu için mesai saatleri genellikle kısalmaktadır.

- Devlet Daireleri ve Kamu Kurumları
 - Cumartesi–Perşembe: Genellikle sabah 8:00 ile akşam 16:00 arasında çalışmaktadır.
 - Cumartesi ve Pazar: Kamu kurumları hafta sonları çalışmaktadır.
- Özel Sektör
 - Özel sektör işletmeleri, genellikle sabah 8:00 ile akşam 17:00 arası çalışır. Ancak bu saatler, sektörlere ve işletmelere göre farklılık gösterebilmektedir.

2026 yılında Somali'de resmi tatilleri aşağıdaki gibidir:

Tarih	Gün	İsim	Tür
1 Ocak	Perşembe	Yeni Yıl	Resmi Tatil
16 Ocak	Cuma	İsra ve Miraç (Kesin Olmayan Tarih)	Yaygın Yerel Tatil
20 Mart	Cuma	Ramazan Bayramı	Resmi Tatil
21 Mart	Cumartesi	Ramazan Bayramı	Yaygın Yerel Tatil
1 Mayıs	Cuma	İşçi Bayramı	Resmi Tatil
18 Mayıs	Pazartesi	Somaliland Egemenliğinin Onarımı Tatili	Yaygın Yerel Tatil
19 Mayıs	Salı	Somaliland Egemenliğinin Onarımı Tatili	Yaygın Yerel Tatil
27 Mayıs	Çarşamba	Kurban Bayramı	Resmi Tatil
28 Haziran	Perşembe	Kurban Bayramı	Yaygın Yerel Tatil
26 Haziran	Cuma	Bağımsızlık Günü	Resmi Tatil
17 Haziran	Çarşamba	Muharrem (Geçici Tarih)	Yaygın Yerel Tatil
1 Temmuz	Çarşamba	Cumhuriyet Bayramı	Yaygın Yerel Tatil
26 Haziran	Cuma	Aşure (Geçici Tarih)	Resmi Tatil
26 Ağustos	Çarşamba	Peygamberin Doğum Günü (Geçici Tarih)	Resmi Tatil

Yerel Saat

Somali, Doğu Afrika Zaman Dilimi (East Africa Time, EAT) bölgesinde yer almaktadır. Somali'nin yerel saati, UTC+3 saat diliminde olup, Koordinatlı Evrensel Zaman'a (UTC) göre 3 saat ileridedir. Somali'de yaz saati uygulaması veya herhangi bir saat değişikliği (kış saati, yaz saati) uygulanmamaktadır, bu nedenle yıl boyunca sabit bir saat diliminde kalmaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Somali'de şirket kurmak isteyen yerli veya yabancı girişimciler farklı şirket türlerini kurabilmektedirler. Bu şirketler Somali ticaret yasalarına ve yerel düzenlemelere uygun olarak faaliyet göstermektedir.

- **Şahıs Şirketi (Sole Proprietorship):** Bu, tek bir kişi tarafından yönetilen ve sahip olunan bir işletme türüdür. Kurulumu kolay olup maliyeti düşüktür. İşletme sahibinin kişisel, mali sorumluluğu vardır. Küçük işletmeler için tercih edilmektedir.
- **Limited Şirket (Limited Liability Company - LLC):** Limited Şirket (LLC), bir veya daha fazla kişi tarafından kurulan, şirket sahiplerinin kişisel mal varlıklarıyla değil, yalnızca şirkete koydukları sermaye ile sorumlu oldukları bir şirket türüdür. Ortaklar arasında koydukları sermaye oranında sınırlı sorumlulukları bulunmaktadır. Genellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için tercih edilmekle birlikte yabancı yatırımcılar için de uygundur. Kuruluş işlemleri daha karmaşıktır, ancak yönetim açısından daha fazla esneklik sunmaktadır.
- **Anonim Şirket (Joint Stock Company - JSC):** Bu şirket türü, çok sayıda yatırımcıya sahip olabilen ve şirket sermayesinin hisse senetleri ile temsil edildiği bir yapıya sahiptir.. Bu şirketler genellikle büyük ölçekli işletmeler için uygundur. Hisse senetleri aracılığıyla yatırımcılar arasında sermaye paylaşımı yapılmaktadır. Bu tür şirketlerin kurulumu, yönetimi ve denetimi daha kapsamlı ve yasal düzenlemelere tabidir. Yabancı yatırımcılar için uygundur.
- **Temsilcilik Ofisi (Representative Office):** Temsilcilik ofisi, yabancı bir şirketin, Somali'deki faaliyetlerini tanıtmak, pazarlama yapmak veya pazar araştırması yapmak için kurduğu bir ofistir. Temsilcilik ofisleri, genel olarak ticaret veya doğrudan satış yapmamakta, tanıtıcı bir rol üstlenmektedirler. Temsilcilik ofisinin açılması yerel yasal izinlere tabi tutulabilmektedir.
- **Şube (Branch Office):** Şube, bir ana şirketin Somali'deki faaliyetlerini yöneten bir birimdir. Şube, ana şirketin tüm işlevlerini ve faaliyetlerini yürütebilmektedir. Ana şirketin yasal sorumluluğunu taşımakta ve ana şirketin ticari faaliyetlerinin bir parçası olarak faaliyet gösterebilmekte ve doğrudan ticaret yapabilmektedir.
- **Ticari Acentelik (Commercial Agency):** Ticari acentelik, bir şirketin Somali pazarında temsil edilmesini sağlamak amacıyla bir yerel acente ile yapılan anlaşmaya dayanmaktadır. Acenteler, temsil ettikleri şirketin ürünlerini veya hizmetlerini pazarlamak ve satmakla yükümlüdür. Acenteler, satış yapma ve ürün temin etme yetkilerine sahiptirler. Ticari acente, genellikle komisyon karşılığı çalışmakta ve satış miktarlarına bağlı olarak gelir elde etmektedirler. Somali'deki acentelik düzenlemeleri, her iki taraf arasında yapılan anlaşmalara göre belirlenmekte ve yasal olarak taraflara belirli haklar tanınmaktadır.
- **Ortak Girişim (Joint Venture):** Ortak girişim, bir yerel şirket ile yabancı bir şirketin belirli bir iş veya proje üzerinde işbirliği yaptığı bir girişim şeklidir. İki veya daha fazla şirket, sermaye, bilgi ve kaynaklarını birleştirerek ortak bir proje veya faaliyet yürütmektedir. Ortak girişimler,

genellikle riskleri paylaşmak ve yerel pazarda daha etkin faaliyet göstermek amacıyla tercih edilmektedir. Yabancı yatırımcılar için yaygın bir seçenektir.

Somali'de şirket kurulumunda yerel ticaret odası ve özellikle Ekonomi Bakanlığı ile iletişime geçilmesi gerekmektedir. İş yapmak isteyen yerli ve yabancı girişimcilerin, mevcut yasaları, yerel iş kültürünü ve pazar dinamiklerini dikkate alarak doğru şirket türüne karar vermeleri faydalı olacaktır.

Şirket Kurma Prosedürü

Somali'de şirket kuruluşu ve faaliyetleri 2019 tarihli 18 sayılı Şirketler Yasası ile düzenlenmektedir. Yabancı bir bireyin veya kuruluşun Somali'de şirket kurması adımları aşağıda özetlenmektedir:

- 2019 tarihli Şirketler Yasası uyarınca bir Somali şirketini yasal olarak kaydetmek,
- Şirketin faaliyetlerinin niteliğine bağlı olarak ilgili Somali makamlarından zorunlu lisansları almak,
- Yabancı personel için göçmenlik ve vergilerle ilgili yükümlülükleri karşılamak,
- Devam eden süreçte de tüm yasal düzenlemeleri ve faaliyetlerle ilgili yükümlülükleri yerine getirmek.

Firmaların kuruluş ve faaliyetleriyle ilgili süreç, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (MoCI) tarafından işletilen çevrimiçi bir portal olan Somali İşletme Kayıt Sistemi (SBRS) aracılığıyla yürütülmektedir.

2019 tarihli 18 sayılı yasaya göre yabancı gerçek veya tüzel kişiler, yerel bir hissedara ihtiyaç duymadan Somali'de bir Limited Şirketin (PLC) %100'üne sahip olabilmektedir.

Somali'de şirket kurma işlemleri için genellikle başvuru, Somali Ticaret Bakanlığı ve diğer ilgili kurumlarına yapılmaktadır. Şirket türüne ve faaliyet alanına göre başvuru süreçleri farklılık gösterebilmektedir;

- Şirketin kaydı ve yasal işlemleri için Ticaret ve Sanayi Bakanlığına,
- Şirkete vergi numarası alınması ve vergi beyanı için vergi dairesine,
- Sermaye yatırımı yapılması durumunda Somali Merkez Bankasına,
- Yabancı çalışanlar için Çalışma Bakanlığına,

başvurmak gerekmektedir.

Şirketin kurucu ortakları veya şirketin yönetim yetkisine sahip olan kişiler, şirket kurulum başvurusunu yapmaya yetkilidir. Yabancı girişimcilerin, genellikle bir yerel ortakla işbirliği yapmaları gerekebilme, yerel yasa ve yönetmeliklere uyulması belirli prosedürlerin takip edilmesini gerektirebilmektedir.

İstenilen Belgeler ve Evraklar:

- Başvuru Formu: Şirket kurulumu için ilgili bakanlığa sunulacak başvuru formu.
- Şirket Sözleşmesi (Articles of Association): Şirketin faaliyetlerini, yapısını, hissedarlarını ve kurallarını belirten resmi sözleşme.
- Kurucuların Kimlik Belgeleri: Şirketin kurucularının kimlik bilgilerini içeren belgeler (pasaport fotokopisi, kimlik kartı, vb.).
- Şirketin Kuruluş Belgesi: Şirketin adını, faaliyet alanını ve adresini belirten belge.
- Vergi Kaydı: Şirketin Somali Vergi Dairesi'ne kaydolduğunu ve vergi numarasını aldığını gösteren belge.
- Şirketin Yönetici Bilgileri: Yönetici ve diğer yöneticilerin isimleri, kimlik bilgileri.
- Sermaye Yatırıldığına Dair Belge: Şirketin kuruluş sermayesinin bankaya yatırıldığına dair belge (bankadan alınan yazı veya belgeler).
- İkamet Belgesi: Şirket kuruluşunda yabancı yatırımcı varsa, giriş yapıldığı tarihten itibaren geçerli bir ikamet belgesi.

Yabancı Yatırımcılar İçin Belgeler:

- Yabancı Yatırımcı Belgesi: Yabancı yatırımcıların Somali'de iş yapabilmesi için özel izin ve belgeler talep edilebilmektedir.
- Çalışma İzinleri (Foreign Worker Permits): Yabancı çalışanlar için, Somali Çalışma Bakanlığı'ndan alınacak çalışma izni belgeleri.

Şirketin Kuruluş Sermayesi

Somali'deki şirketlerin kuruluş sermayesi, şirket türüne ve faaliyet türüne bağlı olarak değişebilmektedir.

- Limited Şirketler (LLC)'de minimum sermaye gereksinimi yoktur. Ancak, şirketin faaliyet gösterebilmesi ve vergi düzenlemelerine uyması için yeterli bir sermaye ile kurulması önerilmektedir. Sermaye miktarı, şirketin faaliyet alanına ve ölçeğine göre belirlenebilir.
- Anonim Şirketler (JSC): Anonim şirketlerde, genellikle daha yüksek bir sermaye gereksinimi vardır. Bu tür şirketler için minimum sermaye genellikle 500.000 USD civarında olmakla beraber bu miktar yerel düzenlemelere bağlı olarak değişebilmektedir.
- Şube ve Temsilcilik Ofisleri: Yabancı şirketlerin Somali'de şube açması için belirli bir sermaye gereksinimi olmakla birlikte genellikle bu tür işletmelerde, şirketin ana merkezinden sermaye aktarımı yapılmaktadır. Temsilcilik ofislerinde ise genellikle daha düşük sermaye gereksinimleri söz konusudur.

Şirket Kaydı ve Onay

- Şirket Kaydı: Şirketin kurulum belgeleri ve sermaye yatırımı, Somali Ticaret ve Endüstri Bakanlığı'na sunulduktan sonra, şirket kaydına alınmaktadır. Kaydın tamamlanması, şirketin yasal olarak faaliyet göstermesini sağlamaktadır.
- Vergi Kaydı: Şirket kaydının ardından, Somali Vergi Dairesi'ne başvurularak vergi kaydı yapılır ve vergi numarası alınır.

- İşletme Lisansı: Çeşitli sektörlerde işletme lisansı alınması gerekebilmekte ve bu lisanslar, şirketin faaliyet göstereceği sektöre göre değişebilmektedir.

Çalışma İzinleri ve Çalışanlar

- Yabancı çalışanlar Somali'de işe alınacaksa, Somali Çalışma Bakanlığı'ndan çalışma izinleri alınmalıdır.
- Ayrıca, işgücü yasalarına uygun olarak, çalışanlar için sigorta ve diğer işçi haklarına uygun düzenlemeler yapılmalıdır.

İşletme Faaliyetlerinin Başlatılması

- İşletme Başlangıcı: Kaydının tamamlanmasının ardından, şirketler faaliyetlerine başlayabilmektedirler. Şirketin yasal olarak faaliyet gösterebilmesi için tüm belgelerin eksiksiz ve doğru bir şekilde tamamlanması gereklidir.

Somali'de şirket kurmada yerel ticari danışmanlarla veya avukatlarla işbirliği yapılması, sürecin doğru ve hızlı ilerlemesini sağlamaktadır.

Sigorta

Somali'de sigorta sektörü, özellikle son yıllarda gelişim göstermektedir. Ülke, güvenlik ve altyapı sorunları nedeniyle sigorta hizmetlerinin sağlanmasında bazı zorluklarla karşılaşsa da sigorta sektörü giderek büyüyen ve önem kazanan bir sektör konumuna gelmektedir.

Somali'de sigorta şirketlerinin faaliyet göstermesi için Somali hükümeti tarafından belirli düzenlemeler ve denetimler yapılmaktadır. Sigorta şirketleri, Somali Sigorta Komisyonu tarafından denetlenmekle birlikte denetimler eksik ve yetersiz kalabilmektedir.

Somali'deki sigorta sektörü, hala gelişim aşamasında olmasına rağmen giderek büyümektedir. Ülke ekonomisinin yeniden yapılanma sürecinde sigorta, daha güvenli ve sürdürülebilir bir ticaret ortamı oluşturulması adına önemli bir araç olarak görülmektedir.

Özellikle özel sektör sigorta şirketlerinde belirgin artışlar göze çarpmakta, Ülkedeki büyük projeler (örneğin inşaat, altyapı, enerji vb.) ve işgücü sigortası talebini artırmıştır.

Somali'de sigorta sektörü farkındalığı, bazı kesimlerde hala düşük seviyelerde olmakla beraber, büyük şehirlerde ve iş çevrelerinde giderek artmaktadır. Son yıllarda çiftçiler, tarım sektörü çalışanları ve küçük işletmeler, sigorta ürünlerinden daha fazla faydalanmaya başlamışlardır. Son yıllarda, uluslararası yardımlarda ve ekonomik kalkınma projelerinde görülen artışlar sigorta şirketlerinin pazara olan ilgilerini artırıcı rol oynamıştır.

İş dünyasının büyümesi, altyapı projelerinde görülen artışlar, tarım ve hayvancılıkla ilgili riskler, sağlık hizmetlerine erişimde karşılaşılan sorunlar ve ticaretin gittikçe artış göstermesi sigorta ürünlerine olan talebi artırıcı rol oynamıştır. Ülkede güvenlik sorunlarının varlığı ve karşılaşılan doğal afetler de ülkede sigorta sektörünün önemini daha da artırmıştır.

Bankacılık

Somali'nin tarihsel ve politik zorlukları, bankacılık sektörünün gelişmesini engellemiş, uzun yıllar boyunca iç çatışmalar, güvenlik sorunları ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle bankacılık ve finansal sistemde büyük boşluklar yaşanmıştır. Yine de son yıllarda bu alanda reformlar yapılmış, gelişmeler olmuştur.

Somali'deki bankacılık hizmetleri, daha çok özel sektör bankaları, yabancı bankaların şubeleri ve yerel finansal kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır. Bankacılık sektörü, Somali Merkez Bankası'nın denetiminde faaliyet göstermektedir. Somali Merkez Bankası, ülkenin para politikasını yöneten ve bankacılıkla ilgili düzenlemeleri yapan ana kurumdur.

Somali Merkez Bankası, 1960'larda kurulduktan sonra çeşitli dönemlerde faaliyetlerini askıya almış ve özellikle iç çatışmalar nedeniyle uzun süre görevini ifa edememiştir. Ancak, son yıllarda banka yeniden yapılandırılarak daha aktif düzeyde faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştır.

Somali Merkez Bankası'nın başlıca görevleri;

- Ülkenin para arzını kontrol etmek, enflasyonu düzenlemek ve ekonomik istikrarı sağlamak.
- Bankaların faaliyetlerini denetlemek ve bankacılık sisteminin sağlıklı işlemesi için yasal çerçeve oluşturmak.
- Yabancı para birimlerinin ticaretini düzenlemek ve ülkenin döviz rezervlerini yönetmek.

Somali Merkez Bankası, faaliyete geçecek bankalara lisans verme ve müşteri hesaplarının korunması gibi bankacılık sektörüne ilişkin düzenlemeleri de yapmaktadır.

Somali'de bankacılık faaliyetlerine başlamak isteyen kuruluşların Somali Merkez Bankası'ndan lisans alması gerekmektedir. Faaliyet gösterecek bankaların yeterli bir kuruluş sermayesine sahip olmaları gerekmektedir. Ancak, sermaye miktarı konusunda belirli bir alt sınır yoktur, bu da bankaların sermaye yapısını zayıf tutabilmektedir. Ayrıca, banka kuruluşunun ilgili mevzuata uygunluk göstermesi ve ayrıca müşteri güvenliği ve ekonomik denetimler açısından da merkez bankasından onay alması gerekmektedir.

Somali'de faaliyet gösteren bankalar, genellikle ticari bankacılık, yatırım bankacılığı ve mikrofinans bankacılığı gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Ülkede, özellikle son yıllarda dijital bankacılık ve mobil bankacılık konusunda hızlı bir gelişim göze çarpmaktadır. Bazı bankalar ve finansal kuruluşlar, dijital platformlar ve mobil telefonlar aracılığıyla da finansal hizmet sunmaktadır;

Somali'deki bankacılık sektörü, bir dizi zorlukla karşı karşıyadır. Bunların başlıcaları:

- Güvenlik Sorunları: Ülkedeki çatışmalar ve siyasi istikrarsızlık, bankacılık faaliyetlerini etkileyebilmektedir.
- Düşük Banka Penetrasyonu: Bankacılık hizmetlerinin yaygınlığı, özellikle kırsal alanlarda sınırlıdır.

- Altyapı Eksiklikleri: Dijital bankacılığın gelişmesine rağmen, internet altyapısı ve finansal altyapı bazı bölgelerde yetersiz kalabilmektedir.
- Yasal Düzenlemeler: Bankacılık sektöründeki düzenlemeler tam anlamıyla yerleşmiş değildir ve bazı bankalar yasal çerçevede faaliyet göstermekte zorluklar yaşayabilmektedir.

Kaynak: T.C. Mogadişu Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği